

Montserrat Arqué

Victor Fabregat

Miquel Rubirola

Joan A. Salmurri

Francesc Santana

Col·legi d'Economistes de Catalunya

L'objectiu d'aquesta comunicació és incidir en una qüestió prou complexa com és la de relacionar els efectes de la introducció de noves tecnologies sobre l'atur, qüestió certament no nova però que si que ha ressorgit amb força com a conseqüència del que algú en diu la tercera revolució tecnològica i de la possible crisi econòmica que afecta amb intensitat els nivells d'ocupació.

En primer lloc la comunicació situa aquest tema en un context històric per entrar, a continuació, en el debat actual sobre la tecnologia adequada, en la incidència de l'electrònica sobre la desocupació i en la necessitat d'adaptació de la mà d'obra a les noves tecnologies.

La comunicació acaba amb una conclusió per propugnar la necessitat d'un pacte social per a negociar la necessària introducció d'aquestes noves tecnologies.

La desocupació tecnològica

Arran de la primera revolució industrial, amb l'aparició de la màquina de vapor, a finals del segle XVIII i principis del XIX, se suscita a Gran Bretanya una polèmica que amb major o menor virulència i amb matisacions i enfocaments diversos ha arribat fins als nostres dies. L'esmentada polèmica es desenrotlla al voltant de la influència de les màquines sobre el nivell d'ocupació. Tant en el terreny de les idees com en dels fets, les opinions es polaritzaren en dos extrems.

Per una banda, els economistes clàssics, segons A. Sauvy (1), argumentaven que si bé en principi les màquines ocupaven el lloc de treball dels obrers, es creaven altres llocs, per les següents raons:

1. *Es requereixen obrers per a produir màquines*
2. *Extensió del mercat: el consum de productes "mecanitzats" s'incrementa, a causa del descens del preu.*
3. *Apareixen noves activitats, en resposta a noves necessitats.*

En general, i amb diversos matisos, aquests eren els tres arguments en què es recolzaven els autors clàssics i els seus contemporanis del segle XIX. No es moment ni lloc per a discutir aquí les aportacions dels diversos autors clàssics sobre aquest tema, que en general i salvades excepcions adoptaven una actitud "optimista" davant el maquinisme i les seves conseqüències.

Contràriament a ells, al llarg del segle XIX es produïren a tot Europa moviments de treballadors antimaquinistes. Basta recordar en aquest sentit el

"moviment ludista", que arriba a destruir fàbriques a Gran Bretanya. Pel que respecta a Espanya, el primer moviment violent contra el maquinisme pot situar-se a l'any 1835, en que els treballadors antimaquinistes de Barcelona destruïren la fàbrica de maquinària tèxtil El Vapor, dels germans Bonaplata.

No obstant això, i contemplant la polemica amb la perspectiva històrica d'avui, l'evidència ha demostrat que el maquinisme, en comptes de reduir els llocs de treball i incrementar l'atur, en crea de nous, fins a arribar a les èpoques de plena ocupació que caracteritzen la tercera quarta part del segle XX, almenys en els països desenvolupats.

Per tant, en els moments actuals es replanteja la vella pregunta, si bé d'una manera quelcom diferent. Davant les contínues innovacions estalviadores de treball que s'han produït des de la 2ª Guerra Mundial i mes especialment els darrers anys, cal potenciar en tota la seva extensió aquest tipus de progrés tecnològic amb el risc d'agreujar el problema de l'atur, ja de per si molt important, o bé cal frenar aquest procés?

Com en segles anteriors, la resposta no és clara, a causa de la incidència d'un gran nombre de variables a prendre en consideració.

El progrés tecnològic des de 1950 no ha anat acompanyat d'una reducció important d'hores treballades. Cal recordar que el 1816 a la indústria tèxtil sedera de Coventry es treballava 96 hores setmanals, mentre que un segle després, el 1930, la mitjana d'hores treballades era de 48,4 a Espanya i de 43,2 als Estats Units. Com assenyala Garcia Duran i Puig Bastard, "des d'aleshores sembla haver-se estabilitzat la setmana mitjana (als Estats Units), exceptuada la disminució de l'última recessió. A Espanya la mitjana d'hores treballades s'havia mantingut gairebé constant a finals dels seixanta en relació amb els nivells assolits en els anys vint, i es notà la disminució d'hores treballades en l'última recessió".

Segons els esmentats autors, el 1973 les hores treballades per setmana a Espanya foren de 45,1, mentre que als Estats Units foren de 37,1. És a dir, malgrat la creixent incorporació de progrés tecnològic estalviador de treball, en les actuals circumstàncies no hi ha hagut una significativa disminució de les hores treballades durant aquest període, la qual cosa indubtablement ha coadjuvat a un constant creixement del nombre de persones desocupades. Així, segons Gumersindo Ruiz, prenent l'evolució de l'atur d'alguns països de l'OCDE (Alemanya, Canadà, Estats Units, França, Regne Unit i Suècia), el 1965 aquests països tenien 4,3 milions de parats (3,4 als Estats Units); el 1970, 5,6 milions (4,1 als Estats Units), i s'arriba el 1974 a una màxim d'11,4 (7,8 als Estats Units). Malgrat que existeixen oscil·lacions i el 1978 descendeix a 10,6 milions (6,1 als Estats Units).

Així doncs, diverses son les temptatives i suggeriments que proposen una revisió de la jornada laboral en els diferents països europeus.

No obstant això, i al marge del que acabem de dir, des de la 2ª Guerra Mundial, i a l'empar de la independència recentment conquistada pels països del Tercer Món, aquests han iniciat un procés de lenta industrialització, basada principalment en el desenvolupament de processos industrials amb un alt component de mà d'obra, com la del vestit, calçat, indústria tèxtil, etc., que els ha permès

